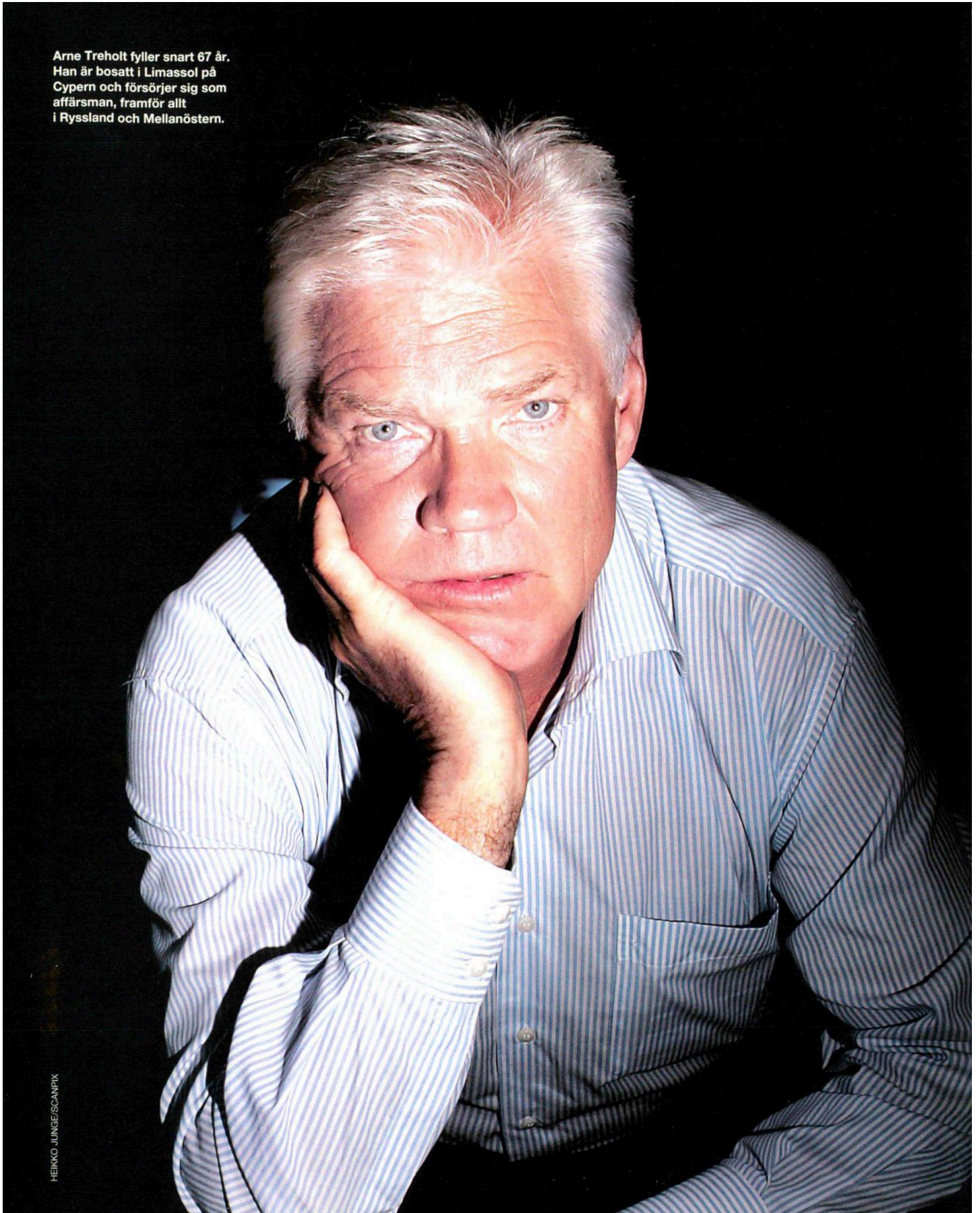

Arne Treholt fyller snart 67 år.
Han är bosatt i Limassol på
Cypern och försörjer sig som
affärsman, framför allt
i Ryssland och Mellanöstern.

HEIKKO JUNGESCANPIX

Han dömdes till 20 års fängelse för grovt spioneri. En landsförrädare? Eller en blåögd vänsterpolitiker som var obekväm och otaktisk? Uppfattningarna om Arne Treholt har varierat i 25 år, ända sedan han greps i januari 1984. Vi har träffat en obruten Treholt, vars historia är mer aktuell än någonsin.

Text Sven Irving

”JAG VAR KORKAD – INTE SPION”

ARNE TREHOLT 25 ÅR EFTERÅT

TREHOLT ÄR EN OBRUTEN MAN. Hävdar tveklöst att han är oskyldig. Formulerar sig allt skarpare om bristerna i den norska rättsstaten.

Och blir medialt allt aktuellare. 25 år efter att han greps har det just färdigställt en tv-dokumentär om hans kamp för att få sin sak rättsligt prövad på nytt.

Och det planeras både en långfilm om hans liv och en satir om hur han räddade Norge under det kalla kriget – *Kommandör Arne Treholts Ninjakommando*.

Satiren har fått tio miljoner i produktionsbidrag från det norska filminstitutet och får den ansvariga filmkonsulenten att sucka av hänförelse. ”Något mer vansinnigt har norsk filmpublik aldrig fått se. Jag är så glad att jag nästan inte kan sitta stilla”, säger filmkonsulenten Vera Michaelsen till NRK:s nyheter.

Arne Treholt själv tar det med ett visst upphöjt lugn. Men skrattar förnöjt när han inser hur en avdankad spion som i egna ögon aldrig ens var någon riktig spion, nu blir upphöjd till folkhjärte och räddar landet. Och det med hjälp av statliga norska pengar.

När vi träffas i Limassol på Cypern i början av mars är Arne Treholt stolt över att samma morgon ha hållit jämn takt med några yngre cypriotiska löpare på träningsrunda. Hans tid på den dagliga femkilometerssträckan är inte ranelidsk, men ändå imponerande för en som snart fyller 67.

Efter fallet från norsk stjärndiplomat till föraktad spiondömd, kantades Treholts liv i flera år av svek och tragik. Bitterheten borde lysa igenom. Men i stället talar Arne Treholt om glädjen av att vakna till en ny dag.

– Jag har fortfarande en löpardröm i livet. Att få springa ännu ett New York-maraton.

Som 40-åring gjorde han de drygt fyra milen på 2.53. Nu är hans mål att gå under fyra timmar.

Och Arne Treholt utstrålar friskhet. Det blonda håret har grånat, men dragen är kraftfulla. Engagemanget stort, liksom livslusten.

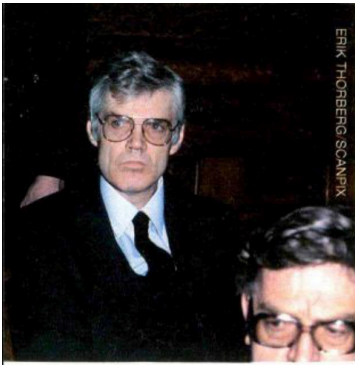
– Om du hamnar i den olyckliga situationen att bli frihetsberövad är det en sak som är viktig att undvika. Att bitterheten börjar växa inom dig.

– Det är klart att jag i perioder har haft god lust att sparka på vissa personer. Men vi har ett talesätt i Norge som säger att ”det är som att pissa i byxan en kall vinterdag, det är skönt i ögonblicket men det tar inte så lång tid innan värmen har försvunnit”. Jag har lyckats tämja de starka hämndkänslorna och det är jag glad för.

Men Treholt erkänner att han har en lista på personer som han gärna skulle gå en rond mot. Egentligen lämpar den sig inte för offentliggörande, säger han, men representanter för åklagarmyndigheten ligger högt upp.

– Det är flera som slåss om förstaplatsen. Åklagarna Tor-Aksel Busch och Lasse Qvigstad. Och så självklart förundersökningsledaren, Örnulf Tofte, som var chef för det norska kontraspionaget. Han är inte en av mina största favoriter.

I SLUTET AV 2006 blev Treholt mystiskt förgiftad. Föll ihop i sin våning i Limassol; hamnade i koma. Efter insatser från både hans son och hans advokat, transporterades Treholt till Ullevåls sjukhus i Oslo. Efter sju veckor vaknade han. ➤

Arne Treholt i Oslo tingshus under den första rättegångsdagen, 25 februari 1985. Domen föll 20 juni, och det tog rätten tolv timmar att läsa den högt. I förgrunden Andreas Arntzén, en av Treholts försvarare.

Säkerhetspolisens mångåriga bevakning av Treholt har tydliga agentliknande kännetecken. Med hjälp av en dold kamera monterad i den här barnvagnen dokumenterades Treholts möten. Hans lägenhet var buggad och genomsöktes.

Tv-journalisten Kari Storaekre var gift med Arne Treholt när spionaffären briserade. Redan under häktetiden bestämde hon att Treholt inte skulle få träffa parets gemensamma son, vilket utlöste en bitter strid. Att inte få träffa sonen på 15 år höll på att knäcka Treholt. I dag har de återfått kontakten.

Det första han hörde och såg var vitklädda kvinnliga varelser som talade svenska.

– Så nu har jag kommit till Paradiset och där talas det alltså svenska.

Så kan också den svenska sjuksköterskeflykten till Norge uppfattas.

Fortfarande finns ingen förklaring till hur han förgiftades, men han erkänner att han dragit parallellen till Litvinenkofallet i London och tänkt att det var en medveten handling från något håll. Men så fort han sagt det, skjuter han samtidigt tanken ifrån sig.

– Skulle jag grubbla över om någon var ute efter mig, så skulle jag få vara vaksam resten av mitt liv. Och det är det inte värt. För det älskar jag livet alltför mycket.

En fängelsedom på 20 år när man anser sig oskyldig är en hård erfarenhet. Arne Treholt beskriver det som en kamp mot väderkvarnar. Varje dag blir ett nytt straff. Hans överlevnadsstrategi var skenbart enkel. Att träna och att skriva.

– Jag förde dagboksanteckningar. Jag skrev mina böcker. Och jag föresatte mig att inte hamna i självömkan. I stället tog jag på mig träningsströjan och sprang så fort tillfälle gavs. Först i korridoren på häktet med fullt av poliser runtom. Sedan i den 500 meter långa kulverten mellan polishuset och

Arne Treholt träffar ryssarna Gennadij Titov och Aleksandr Loptin i Wien 1983. Bilden användes vid rättegången som bevis mot Treholt.

Oslofängelset. Träningen var det enda som knöt ihop mitt gamla fria liv med livet i fängelset. Det gav mig hopp.

Men trots att Treholt var frihetsberövad i nästa nio år innan han benådades, var det ett annat straff som tog hårdare.

– Det värsta var att bli framtagna rätten till att vara far. Det plågade mig otroligt mycket de första åren. Det höll på att spränga mig under en period.

Arne Treholts och Kari Storaekres son Thorstein var sex år när Treholt greps. Redan under häktetiden bestämde Thorsteins mor att han inte längre kunde heta Treholt. Att all kontakt mellan far och son skulle upphöra.

Det tog 15 år innan den togs upp på nytt.

– När han var 20 år ringde Thorstein mig på Cypern och sa att han kunde tänka sig att ha kontakt, men på två villkor. ”Vi talar inte om Mor. Och vi talar inte om Saken.”

Det var villkor som jag inte hade några problem med. För mig har det varit otroligt fint sedan dess. Jag har fått en son tillbaka.

TREHOLT ÄR I DAG förvånande obitter när han talar om sin dåvarande hustru, Kari Storaekre. Han uttalar förståelse för hennes reaktion; menar att hon agerade i en skrämmd och utsatt situation.

Under den drygt ett år långa tiden i häkte skriver han boken *Ensam*, ett vittnesmål om en människas utsatthet. Här är hans reaktion kraftigare. Framför allt när han beskriver hur hustrun några dagar innan rättegången ska börja ger ut sin bok *God tur till Paris*. Där publicerar hon Treholts utsmugglade brev till henne, ”skrivna i yttersta själanöd, återgivna utan att jag tillfrågats”.

De norska tidningarna talar om att han sparkas i skrevet av sin egen fru. Att boken är dödskyssen. Och om Treholt i dag, 2009, är förstående så formulerade han sig annorlunda då, i ögonblicket. ”Här har hon suttit i vår lägenhet... och kokat ihop en sådan produkt med sin sambo, hjärtevännen, som till råga på allt stått för översättningen till svenska. Har världen blivit komplett galen?”

Trots ett tragiskt slut finns det en ljus hågkomst av tiden i fängelset. Arne Treholt träffade där en ung amerikanska,

"DET VÄRSTA VAR ATT BLI FRÅNTAGEN RÄTTEN TILL ATT VARA FAR. DET PLÅGADE MIG OTROLIGT MYCKET."

Shelly Steele, fängslad en kort tid för narkotikabrott. Treholt byggde upp ett fysiskt träningsprogram för medfångarna. En av de som deltog var Shelly.

– Hon kom som en liten ängel in i mitt liv under fängelse-tiden. Shelly var en väldigt klok ung kvinna. Mycket yngre än jag men med en mognad jag gärna skulle ha haft. Hon bidrog till att blåsa livet tillbaka in i mig.

Treholt fick permission i fem timmar. Så kunde han och Shelly vigas i domkyrkan i Oslo. I närvaro av ett par poliser och några nära vänner.

– Vårt samliv bestod i att hon fick särskilt tillstånd att besöka mig två gånger i veckan. För att komma ned till mig där jag satt på låst avdelning var det inte bara fängelsets stora port att passera. Sen skulle hon även forcera 30 låsta dörrar tillsammans med ledsagande plitar. Hon visade en enorm psykisk styrka.

Arne Treholt beskriver Shelly som kvinnan i hans liv. Men livet med henne får ett abrupt slut. En månad innan han ska friges dör Shelly i cancer, 25 år gammal. Treholt får några timmars permission för att närvara vid begravningen.

Sedan Shellys död lever Arne Treholt ensam.

– Det har känts svårt att starta en ny tillvaro med en ny kvinna. Det står inte överst på min dagordning, och det har mycket med Shelly att göra.

NÄR VI TRÄFFAS PÅ NYTT är det i Moskva. Treholts liv efter frigivningen 1992 har kretsat kring affärer i Ryssland och i Mellanöstern. Han reser flitigt. Är mycket i Moskva, i Istanbul, i Damaskus.

Det är 16 maj. Dagen före den norska nationaldagen. Syttende mai är inte någon stor händelse numera i Arne Treholts liv.

– Jag firar inte Syttende mai så aktivt som förr. Är jag i sällskap med norrmän så markerar jag ju dagen, självklart.

En misstänksam person kan tycka att det är bestickande att så mycket av Treholts aktiviteter sedan frigivningen kretsar kring Ryssland och Irak – de två länder han 25 år tidigare dömdes för att haft olagligt samröre med.

– Det hänger inte alls ihop. När jag frigavs 1992 började jag om från noll. Jag gick ut ur fängelset med två plastkassar samlade tillhörigheter. Jag försökte ägna mig åt journalistik, men det gick inte. I Norge var jag stämplad. Efter att i några månader ha gått till socialkontoret på Majorsstua och tagit emot bidrag för att överleva, fick jag en ny möjlighet. En norrman, som upprörts över domen, gav mig en så anse-nlig summa pengar att jag kunde börja med affärsverksamhet. Ryssland var ett klondyke för idéer och entreprenörskap.

Uppfattningarna om Treholtaffären har delat opinionen under alla år. Å ena sidan ett offer, ett politiskt och mänskligt övergrepp. Ett justitiemord.

Men även motsatsen. Hans svek är stort och hänsynslöst. En simpel spion och förrädare, som uppträder arrogant och hänar norsk rätt.

Upp till 50% rabatt på utvalda resor
Från Göteborg: 8/6, 17/6, 21/6, 26/6, 4/7
Från Stockholm: 14/6, 21/6, 24/6, 27/6, 5/7

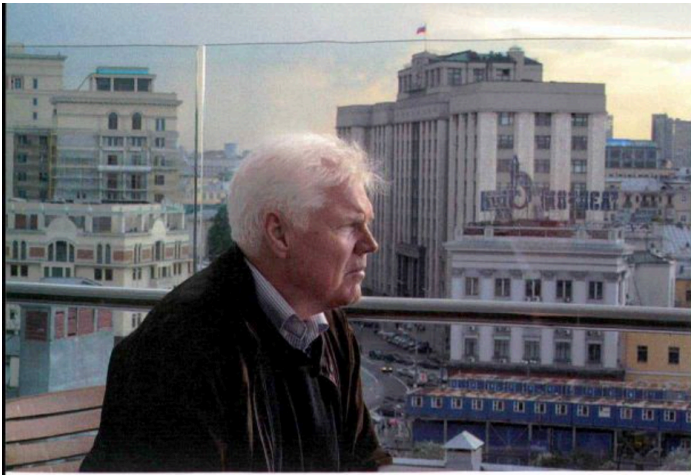
Följ med på en resa i tiden. Känn lugnet och njut av den vällagade maten och det vackra landskapet. Under en kryssning med oss knyter du nya kontakter från hela världen, du hinner uppleva svensk kultur-historia eller koppla av med en god bok i salongen. Varje ny dag ombord bjuder på överraskningar, fantastiska slussningar och en avkopplande atmosfär. Missa inte våra kryssningar med dryckesprovning av t ex Mackmyra whisky eller goda viner.

Välkommen ombord!

GÖTA KANAL
 REDERIAKTIEBOLAGET

TEL: 031-80 63 15 • BOOKINGS@GOTACANAL.SE • WWW.GOTACANAL.SE

Arne Treholt i Moskva, maj 2009.
Här är han ofta i affärer.

FALLET ARNE TREHOLT

- Arne Treholt var diplomat och politiker när han greps 20 januari 1984. Han hade varit engagerad i kampen mot den grekiska juntan och var nära vän till Andreas Papandreou.
- Arne Treholt var gift med Kari Storaekre, känd journalist och programledare på NRK. Efter domen mot Treholt flyttade Kari Storaekre till Sverige och gifte sig med tv-mannen Åke Wilhelmsson.
- Treholt samarbetade i flera år med den legendariske havsrättsministern Jens Evensen. De förhandlade med Sovjetunionen om gränsen för ländernas ekonomiska zoner till havs.
- Arne Treholt ansågs skyldig till olovlig underrättelseverksamhet under åren 1974–1984 för Sovjetunionens räkning och under åren 1981–1983 för Iraks räkning. Han dömdes 20 juni 1985 till lagens strängaste straff, 20 års fängelse.
- Under fängelsetiden skrev Treholt flera böcker. *Alene*, på svenska *Ensam*, 1985, beskriver det första året i häkte från gripandet fram till rättegång. Boken fick bokförlaget Cappelens pris som årets bästa dokumentärbok. *Avdelning K*, utgiven 1992, är en samling porträtt av Treholts medfångar under fängelsetiden. 2006 gav han ut sin självbiografi, *Gråsoner*. Boken väckte mycket uppmärksamhet i Norge, men finns inte utgiven på svenska.
- Regeringen Brundtland benådade Treholt 1992 av hälsoskäl. Han bosatte sig på Cypern.

Treholt är själv inte urskuldande till sitt agerande i början av 80-talet. Tvärt om är han uttalat självkritisk. Kallar sig djupt omdömeslös, kaxig och med överdrivna politiska ambitioner. En självutnämnd extra utrikesminister.

Men spion, nej det kan han fortfarande inte förstå att man kom fram till.

– Jag var korkad. Men jag hade vällovlige syften. Jag hade lärt känna ryssarna väl. Visste att det fanns en äkta rädsla för Reagans USA och för västmakterna. Min avsikt var att försöka förmedla inställningen i Kreml. Kanske lyckas uppnå en större förståelse i en tid när ingen visste hur nära förestående det kalla krigets slut var.

En av de främsta grunderna för domen var hans återkommande möten, i Wien och i andra europeiska städer, med Gennadij Titov. Framstående KGB-företrädare och utvisad från Norge i slutet av 70-talet i samband med spionaffären Gunvor Galtung Haavik. Visst kunde väl en diplomat på Arne Treholts nivå föra bakgrundssamtal med Titov. Men varför skrev Treholt inga rapporter om sina möten; om vilken information han fick; om den sovjetiska inställningen? För en utomstående betraktare en obegriplighet.

– Jag visste att jag tangerade de diplomatiska gränserna. Visste att jag inte kunde fortsätta så. Men jag var kittlad av

storpolitiken, ville lämna diplomatin och i stället ta upp min politiska karriär. Och hade jag bara hållit utrikesministern informerad, så hade det aldrig blivit någon rätts sak.

– Kanske behövde Norge som ett litet Natoland på nordflanken en så kallad spionaffär för att vidmakthålla politisk disciplin.

ARNE TREHOLT BLEV ÖVERVAKAD av norsk säkerhetspolis under sju år. Från 1977 tills han greps i januari 1984.

En rysk dubbelagent, Oleg Gordievskij, hade till brittiska MI5 sagt att en norsk diplomat med bakgrund i journalistiken, stod på KGB:s avlöningslista. Treholt var en av sju tänkbara kandidater.

Alla andra avfördes från de misstänkta lista, men Treholt fanns kvar. Han är själv övertygad om att det fanns en politisk grund till misstankarna mot honom. Han var motståndare till norskt medlemskap i Nato och EU. Han hade goda och omfattande kontakter med ryssarna sedan förhandlingarna med Sovjetunionen om de ekonomiska gränserna till havs.

När Arne Treholt blev ambassadråd vid den norska FN-delegationen i New York, flyttade det amerikanska paret Jim och Barbara in i grannlägenheten på Manhattan. Fyra unga människor som bodde grannar, blev vänner och umgicks. Jim och Barbara fick nyckel till paret Treholts lägenhet. De tog hand om vardagstingen; vattnade blommorna när Treholt och hustrun Kari Storaekre på resa.

Under häktestiden 1984 träffade Arne Treholt Jim och Barbara igen. Men då framträdde de i sin rätta skepnad. Två amerikanska FBI-agenter som hade som enda syfte att hålla koll på Treholt, kartlägga hans verksamhet; undersöka hans hem på jakt efter besvärande dokument.

Efter att ha varit intensivt övervakad i sex år uppmanades Treholt 1983 att söka till den norska Försvarshögskolan. Enligt Treholt själv var säkerhetspolisen desperat i sin förhoppning att få fram något graverande mot honom. Klassificerad information gavs under föreläsningarna. Treholt tog egna anteckningar. Förekomsten av dem ansågs styrka misstankarna.

– Den norska säkerhetspolisen hade satsat så mycket prestige på att jag var spion att det inte fick bli ett misslyckande. Den hade i en strid ström läckt lämplig information till media. Det fanns en massiv förhandsdom. Jag hade aldrig en chans i rätten.

I DOMSKÅLEN slår Eidsivating lagmansrett fast att Treholt vid upprepade tillfällen, mot betalning, lämnade över hemligstämplad information till företrädare för Sovjetunionen och för Irak. Ingenstans är det styrkt att Treholt gav hemlig information till ryssarna. Men enskilda detaljer läggs till varandra och bildar en kedja som rätten ansåg bevisade brott mot paragraf 90 i den norska strafflagen. Grovt spionage för främmande makt.

– Åklagarmyndigheten försökte ge intryck av att den hem-

"DEN NORSKA SÄKERHETSPOLISEN HADE SATSAT SÅ MYCKET PRESTIGE PÅ ATT JAG VAR SPION ATT DET INTE FICK BLI ETT MISSLYCKANDE. DET FANNS EN MASSIV FÖRHANDSDOM. JAG HADE INTE EN CHANS I RÄTTEN."

liga delen av domen skulle innehålla det stora avslöjandet. Men det har ju visat sig att hemligheterna har dunstat bort vartefter fler och fler sidor har offentliggjorts.

Två gånger har norska HD sagt nej till resning i Treholt-målet. I december 2008 sa Gjenopptakelsekommissionen, det norska Resningsinstitutet, samma sak. Nu gör Arne Treholt inga fler försök att få spioneridomen upphävd.

När kommissionen gick emot honom i vintras, var de fyra juristerna eniga: det finns ingen grund för att ta upp målet på nytt. Men den femte medlemmen i kommissionen, professorn i vittnespsykologi, Svein Magnussen, ville ha en ny utredning. Kanske var den rösten, om än betydelslös i sak, ändå viktig för Arne Treholt.

– Jag vet vad jag gjorde, och framför allt vad jag inte gjorde.

Brott mot tystnadsplikten. En reprimand, en varning. Det är vad Arne Treholt anser hade varit en skälig påföljd. Nu blev han i stället dömd som Norges störste spion efter andra världskriget.

Trots sin uttalade strävan att positivt blicka framåt, så blir Arne Treholt allt mer upprörd när vi talar om Norge som rättsstat, där domen mot honom aldrig prövats i högre

instans. Rätten till överklagande infördes i det norska rättssystemet så sent som för några år sedan.

Men Treholts ilska riktar sig framför allt mot vad han uppfattar som feiga norska jurister.

– Norge är ett litet land. Alla jurister känner varandra. De umgås, de har studerat tillsammans, de har vänskaps- och lojalitetsband. För att inte hamna på kollisionskurs med äldre kolleger väljer de den lättaste vägen.

– Det betyder inte att jag är mer eller mindre skyldig, men det betyder att det norska rättssystemet inte vågar röra vid en sak som de vet är problematisk. ●

SVEN IRVING är 57 år, journalist och tv-producent. Har bland annat varit nyhetschef på TV4. Gjorde en uppmärksam dokumentär om Hans Rausing 2006. Fick förra året Röda Korsets journalistpris för fattigdomsdokumentären "Tobakens barn".

MER OM SPIONER. Med start 2 juli klockan 21.00 sänder SVT sex dokumentärer om spioner och agenter. Det första programmet handlar om Stig Bergling som greps för 30 år sedan i Israel, fördes till Sverige och dömdes för grovt spioneri.

The Book

23 juni–26 juli

Fotoutställningen The Book, bygger på den bildsatta Bibeln med samma namn som givits ut i magasinsform. Bibeln är en litterär skatt som vi alla på ett eller annat sätt kan relatera till. Många av dagens värderingar, normer och lagar bygger på denna bok. The Book är betraktarens Bibel. Det är ditt öga som tolkar. Ju mer du vet, desto mer kan du tycka. Alla bilder är tagna av internationellt välrenommerade fotografer från hela världen. I samarbete med bildbyrå Scanpix.

Utställningen är öppen dagligen kl 11.00-17.00.
Fri entré!

Konserthuset
Mer än du tror

www.konserthuset.se
08-50 66 77 88

Stockholms läns
landsting

SEB

